

DOI: <https://doi.org/10.32782/PPSS.2023.1.88>

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ ДЕСТРУКТИВНОЇ ПРОПАГАНДИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Олександр Євгенійович КОВЕРНИЙ,

здобувач вищої освіти Національного
університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
<https://orcid.org/0009-0006-1212-7385>

Науковий керівник: Гавриленко Н. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
економіки, обліку та підприємництва
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
<https://orcid.org/0000-0002-2043-3917>

LEGAL PROBLEMS OF PREVENTING THE SPREAD OF DESTRUCTIVE PROPAGANDA IN THE CONDITIONS OF WAR

The fight against the spread of destructive propaganda in the conditions of war is one of the most difficult and important tasks for any state, since such propaganda can cause significant damage to national security, as well as undermine the trust of the population in the authorities, which as a result can further destabilize the socio-political situation and even contribute to military defeats. Despite the efforts made by the government of our country, Russian propaganda continues to be a serious threat to the national security of Ukraine.

Keywords: information, law, international law, freedom of speech, human rights

Боротьба з поширенням деструктивної пропаганди в умовах війни є одним з найскладніших та найважливіших завдань для будь-якої держави, оскільки подібна пропаганда може завдати значної шкоди національній безпеці, а також підривати довіру населення до влади, що в результаті може ще більше дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію та навіть сприяти військовим поразкам.

Міжнародне право оперує рядом норм, які покликані боротися з поширенням деструктивної пропаганди. Зокрема, Статут ООН забороняє пропаганду війни, а Конвенція про боротьбу з пропагандою расової ненависті та іншими проявами нетерпимості, заснованими на расі, національності, релігії чи іншими ознаками, що є подібними до раси, забороняє пропаганду, яка розпалює расову, національну або релігійну ненависть.

Втім, ці норми є досить загальними і не містять конкретних заходів щодо їх реалізації. Слід зазначити, що попри існування цих норм, їх дотримання не завжди відбувається в повній мірі, якщо відбувається взагалі. Саме тому, кожна окрема держава самостійно визначає, яким чином вона буде протидіяти поширенню деструктивної пропаганди.

В умовах війни, коли загроза пропаганди особливо велика, держави можуть запроваджувати додаткові заходи для її протидії. Серед таких заходів

може бути обмеження або заборона діяльності організацій, які поширюють деструктивну пропаганду, або обмеження доступу до інформації, яка може бути використана для її поширення.

Важливо дотримуватися балансу між свободою слова та необхідністю захисту національних інтересів. Будь-які заходи щодо протидії поширенню пропаганди повинні відповідати міжнародним нормам та гарантувати права людини.

Свобода слова є одним із фундаментальних прав людини, яке гарантується міжнародними документами, такими як Загальна декларація прав людини та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Однак, свобода слова не є абсолютною і може бути обмежена в інтересах національної безпеки.

У контексті російсько-української війни, деструктивна пропаганда з боку РФ є одним з основних інструментів гібридної війни. Російська влада використовує пропаганду для того, щоб дискредитувати українську владу, дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію в Україні та виправдати свої військові злочини.

Уряд України вживає заходів для протидії поширенню російської пропаганди. Зокрема, було створено Національний центр протидії дезінформації, який займається моніторингом та спростуванням російських фейків. Крім того, в Україні було прийнято закон, який передбачає кримінальну відповідальність за поширення дезінформації, яка загрожує національній безпеці.

Однак, протидія російській пропаганді є складним завданням. РФ має значні ресурси для її поширення, а її пропаганда є добре продуманою та цілеспрямованою. Серед основних правових проблем протидії поширенню деструктивної пропаганди в умовах війни можна виділити такі:

- необхідність балансу між свободою слова та необхідністю захисту національних інтересів. Будь-які заходи щодо протидії поширенню деструктивної пропаганди повинні відповідати міжнародним нормам та гарантувати права людини;

- складність визначення деструктивної пропаганди. Не завжди легко відрізнити дезінформацію від правди, а пропаганду від критичного аналізу;

- швидке поширення деструктивної пропаганди в цифровому середовищі. Деструктивну пропаганду можна швидко поширювати в Інтернеті та соціальних мережах, що ускладнює її протидію.

Не завжди легко відрізнити дезінформацію від правди, а пропаганду від критичного аналізу. Деструктивна пропаганда часто маскується під правду або критичний аналіз. Вона може використовуватися для поширення неправдивої інформації, поширення ненависті або розпалювання насильства. Для того, щоб протидіяти поширенню пропаганди, важливо мати можливість її точно визначати. Деструктивна пропаганда може бути визначена як інформація, яка:

- має на меті дискредитувати державні органи або посадових осіб, підриваючи довіру до них;

- має на меті дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію в державі;

- має на меті розпалювати ненависть або насильство на расовій, національній, релігійній або іншій основі.

Деструктивну пропаганду можна швидко поширювати в Інтернеті та соціальних мережах. Цифрові технології дозволяють швидко і легко створювати, поширювати та споживати інформацію. Це створює нові можливості для поширення деструктивної пропаганди.

Основною проблемою в поширенні пропаганди в соціальних мережах є складність її видалення, оскільки найбільші платформи, включаючи соціальні мережі Facebook, Instagram та Threads, які належать американській Meta та Twitter мають проблему з модерацією контенту, який публікують їх користувачі. Також для поширення використовуються інші доступні платформи, зокрема Telegram, YouTube, TikTok та інші.

Платформа Twitter взагалі провела скорочення штату модераторів, що тільки посилює поширення російської пропаганди. Згідно з дослідженням, оприлюдненим Європейською комісією, платформа Twitter відіграла важливу роль у тому, що російська пропаганда про Україну досягла більшої кількості людей, ніж до початку повномасштабного вторгнення.

Протягом 2022 року аудиторія та охоплення пов'язаних із Кремлем акаунтів у соціальних мережах суттєво зросли по всій Європі, особливо це відчутно на прикладі Twitter. Охоплення і вплив підтримуваних Кремлем акаунтів ще більше зросли в першій половині 2023 року, зокрема, через знищення стандартів безпеки Twitter [1, с. 7-12].

Російська державна пропаганда поширюється і спрямована не тільки проти українців, але і проти громадян інших країн світу. Дослідження, проведене IFOP (Institut D'études Opinion et Marketing en France et à L'international), показує, що більше половини французів вважають, що принаймні одне з пояснень причин війни, яке просуває російський уряд, є правдивим, причому ті, хто голосує на крайніх правих і крайніх лівих позиціях, значно більше схильні вірити російській пропаганді щодо походження війни [3, с. 7].

Потенційний вплив або принаймні сприйняття російської пропаганди можна побачити по всій Європі. Наприклад, у квітні 2022 року 78% європейських громадян погодилися з тим, що російська влада в першу чергу несе відповідальність за війну в Україні, тоді як 17% не вважали Росію однозначно відповідальною.

Ця цифра також сильно варіюється між країнами ЄС, з набагато вищими показниками на Кіпрі (51%), Болгарії (46%), Греції (45%), Словенії (39%), Словацькій Республіці (36%) та Угорщині (34%) [2].

Пропаганда, яка поширюється для жителів іноземних держав спрямована в першу чергу на підірив авторитету України, а також зменшення фінансової та збройної допомоги. Саме тому важливо, щоб подібна пропаганда не мала змоги поширюватися і досить швидко спростовувалася або видалялася.

Також російська пропаганда намагається дискредитувати Збройні Сили України, одним з кейсів є удар російських військ по Оленівці та намагання переконати весь світ в тому, що цей удар було нанесено Україною [4].

Протидія російській пропаганді в соціальних мережах в умовах повномасштабного вторгнення є однією з найважливіших задач для України. Російська пропаганда активно використовується для деморалізації українського населення, поширення дезінформації та маніпуляції громадською думкою.

РФ активно використовує соціальні мережі для поширення дезінформації про війну в Україні, щоб деморалізувати українське населення та дискредитувати українську владу, військових та волонтерів.

Незважаючи на зусилля, що приймаються урядом нашої держави, російська пропаганда продовжує залишатися серйозною загрозою для національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Application of the risk management framework to Russian disinformation campaigns // Європейська комісія. 2023. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c1d645d0-42f5-11ee-a8b8-01aa75ed71a1/>.

2. Flash Eurobarometer 506: EU's response to the war in Ukraine // Європейська комісія. 2022. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2772>.

3. Observatoire Reboot de l'Information et du raisonnement critique // IFOP. 2022. URL: http://www.ifop.com/wp-content/uploads/2022/03/Rapport_Ifop_REBOOT_VOL_1_2022.03.24.pdf

4. Oremus W. Big Tech tried to quash Russian propaganda. Russia found loopholes / W. Oremus, C. Zakrzewski. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/08/10/facebook-twitter-russian-embassy-accounts-propaganda/>.